

- az egyértelmű turistatérképeket;
- a turizmushoz szükséges tartós, viszonylag olcsó felszereléseket.

Mindezt annak tudatában teszik, hogy az erdő közvetlenül gyakorol befolyást egészségükre. Az erdő pozitív hatását elsősorban a közérzet javításában, a szellemi feszültség feloldásában, a mindennapi munka könnyebb elvégzésében látják. A munkaerő regenerálása, megőrzése az egész társadalom számára elengedhetetlen. Ezért a természetjárással kapcsolatos igények kielégítése nem csupán erdészeti, erdőgazdasági feladat.

A központi intézkedések mellett aktív, kezdeményező, öntevékeny szervezettek, munkájukat odaadással, meggyőződéssel végző emberekre is szükség van ahhoz, hogy a természetjárás, erdei üdülés, mint életkortól független, rendszeresen üzőtt „sport”, szórakozás, az „Egészségmegőrzés nemzeti programjában” új életre keljen.

WALTERNÉ CSURKA ESZTER

KÁROSODOTT KOCSÁNYTALAN TÖLGY FAANYAG MINŐSÉGE, FELDOLGOZÁSTECHNIKAI ÉS ALKALMAZÁSTECHNIKAI JELLEMZŐINEK ÖSSZEFÜGGÉSE

Az elmúlt évtizedben nagymértékben emelkedett a hazai erdeinkből származó száradék.

A károsodott anyag volumenének gyors, s fűrészüzemekben mindmáig nem csökkenő növekedési üteme jogos aggodalomra adott okot.

Az erdőkár sújtotta területekről származó faanyag minőségének és a károsodás mértékének összefüggésével a vonatkozó szakirodalom töredéke foglalkozik, s az is az eddigiekben luc-, jegenye- és erdeifenyőre vonatkozik, kocsánytalan tölgyre nem.

A károsodott területekről származó faanyag tulajdonságait illetően alig rendelkezünk ismeretekkel, a tulajdonságok változásának nagy gazdasági jelentősége vitathatatlan, hiszen a társadalom megtermelt javairól nem mondhat le, emellett alapvető tudományos fontossággal bír az összefüggések vizsgálata.

Vizsgáltuk 1984-től — tájékoztató vizsgálatok éve — az állomány és vizsgált egyedeinek állapot-, anatómiai és xilatómiai, fizikai-mechanikai és alkalmazástechnikai jellemzőit. Utóbbiakat friss és klímakezelt geszten.

A kísérleti területen a megszakított szállítószövetű és döntött törzsek nedvességvesztésének lefutását vizsgáltuk.

A törönkből, törzsközépből és koronakezdetből kialakított próbatestersorozatok vizsgálata alapján megállapítottuk, hogy az adott törzsön belül a mérési adatok legalacsonyabb szórását és relatív hibáját a török biztosította. A vizsgált, nyolcféle fizikai-mechanikai tulajdonság közül a testsűrűség, a statikus hajlítószilárdság, valamint a dinamikus ütő-hajlító szilárdsági értékek eltérése a legmagasabb.

Megállapítottuk, hogy a betegség fellépésével a geszt károsodása nincs szoros korrelációban. Az időben kitermelt anyag — a száradék száradásmenete eltér az egészséges anyagétól — faipari célra felhasználható az átmeneti

szilárdságjavulás miatt. Az elszíneződés bizonyos felhasználási korlátokat emel.

A víztartalmát veszített szíjács veszélyeztetett, a károsodot szíjács alacsony testsűrűségű és szilárdságú, forgácsoláskor rostjaira esik szét — gyakori a szerszámcsere.

Az 1984. és 1985. év vizsgálati eredményei között ellentmondást észleltünk. Ez az ellentmondás visszaköszön az időközben megjelent, más fafajokra vonatkozó szakirodalom következtetéseiben is. Az azonban rögzíthető volt, hogy az időben kitermelt — erdőhigiénia! — anyag károsodása gátolható; a faanyag némi korlátozással ipari célra hasznosítható.

Annak megállapítására, hogy a fa betegsége, állapotváltozása — javulás, romlás — milyen hatással van a faanyag jellemzőire, szükségesnek láttuk az egyes termőhelyeken az azonos okból (jelen esetben mesterségesen előidézett hervadás, száradás következtében) keletkező száradék szíjács, szíjács—geszt határ, gesztből származó jellemzőinek összehasonlító vizsgálatát.

Az aszályos, 1986-os év a száradás folyamatát gyorsította.

A szállítószövetek átvágásával a lábon száradt egyedekben zajló folyamatok jól modellezhetők. A vizsgált állományok egyedeinek az állományban elfoglalt helyével, vitalitásával, regenerálódóképességével a fatest szilárdsági paraméterei arányosak.

A száradék feldolgozása során nagy anyagvesztéssel kell számolni, amely egyrészt a szíjácskorhadásból, másrészt a másodlagos károsítók fellépése miatt bekövetkező gesztvesztésből adódik. Száradékból, úgy tűnik, egészséges szíjácsú rönk nem nyerhető. A szíjács műszaki célokra alkalmatlan, szilárdsága 30—40%-kal elmarad a gesztétől.

A száradékfából készített elsődleges és másodlagos termékeknél kívánatos a szíjácsmentesség, mivel szilárdságilag és esztétikailag így felelhetnek meg az adott felhasználási célra. Az egészséges és lábon száradt faanyag gesztjének szilárdsága közel azonos. Az elszíneződés mértéke korlátozza a felhasználhatóságot.

A fatest különböző (szíjács, szíjács—geszt határ, geszt) részeinek egymáshoz viszonyított szilárdsági értékeinek szórása nagyobb, mint az egyéb (termőhely, kor stb.) tényezőket figyelembe vevő, szabványban rögzített érték. A klímakezelés hatására a károsodás folyamata felgyorsul, az anyag minősége erőteljesen romlik, felhasználhatóságának köre szűkül. Az átmeneti zóna testsűrűsége jelentősen nem tér el az egészségestől, 10%-nál nagyobb eltérést a szíjács mért értékeinél tapasztaltunk.

Vizsgálati eredményeink alapján az a következtetés vonható le, miszerint

az egészséges és lábon száradt faanyag gesztjének szilárdsága közel azonos. Az elszíneződés korlátozza esztétikai követelményt is támasztó célú felhasználhatóságát.

A jelentős mértékű károsodást a tárolás körülményei és módja befolyásolhatja.

Az eddigi eredmények ellenőrzése, a tárolás módjának és idejének hatása, az egészséges és károsodott anyag természetes ellenállóképességének alakulása, a faanyagvédelem helyének, mértékének és lehetőségeinek tisztázása további kutatást tesz szükségessé.

KISS GYÖRGYNÉ